

ÇİN'İN KÖRFEZ BÖLGESİNE ARTAN İLGİSİ VE SUUDİ ARABİSTAN İLE İLİŞKİLER

“

Joe Biden yönetiminin Suudi Arabistan Veliht Prensi Muhammed bin Selman'a yönelik politikaları, ABD'nin Afganistan'dan ve Suriye'den siyasi ve askerî olarak çekilme ve bu bölgelerdeki varlığını azaltma politikaları ve aynı zamanda Rusya-Ukrayna Savaşı'nın patlak vermesi, Suudi Arabistan'ın bölgesel ortak arayışlarını hızlandırmış ve Çin ile ilişkilerini geliştirmesini gerektirmişti.

”

GÖKHAN ERELI

Koordinatör ORSAM

Son dönemde Çin'in Körfez bölgesine yönelik artan ilgisinin boyutları sadece ekonomik olmaktan öteye geçerek siyasi ve askerî boyutları da içermeye başladı. Bu çerçevede, Körfez bölgesi içerisinde Çin'in kurduğu ikili ilişkiler açısından Suudi Arabistan öne çıkmaya başladı. Bu ilişkinin gelişmesinde, 2020 yılından bu yana devam eden belirli meselelerin etkili olduğu ifade edilebilir. Joe Biden yönetiminin Suudi Arabistan Veliht

Prensi Muhammed bin Selman'a yönelik politikaları, ABD'nin Afganistan'dan ve Suriye'den siyasi ve askerî olarak çekilme ve bu bölgelerdeki varlığını azaltma politikaları ve aynı zamanda Rusya-Ukrayna Savaşı'nın patlak vermesi, Suudi Arabistan'ın bölgesel ortak arayışlarını hızlandırmış ve Çin ile ilişkilerini geliştirmesini gerektirmişti. Çin açısından ise hâlihazırda güçlü ekonomik ilişkilerin kurulduğu Körfez bölgesi, Çin ile siyasi ve askerî temaslarını artırmış ve dolayısıyla Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi'nin yanında, bölgedeki askerî varlığını da devreye sokmasını sağlamıştı.

Bu çerçevede son dönemdeki üç gelişme üzerinden, Suudi Arabistan ve Çin ilişkilerinin gelişimi okunabilecektir. Bu gelişmelerden birincisi, Çin Devlet Başkanı Xi Jinping'in 6 ay önce Suudi Arabistan başkenti Riyad'a gerçekleştirdiği ziyarettir. İkincisi, haziran ayında Suudi Arabistan'ın ev sahipliğinde düzenlenen 10. Arap-Çin İşadamları Konferansı'dır. Üçüncü gelişme ise Suudi Arabistan'ın da üst düzey bir heyetle katılım gösterdiği ve Çin'de düzenlenen Davos Ekonomik Forumu'nun Yaz Davosu toplantılarıdır.

SUUDİ ARABİSTAN VE ÇİN İLİŞKİLERİNİ KURUMSAL DÜZEYE TAŞIYOR

Aralık ayında Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, beraberinde heyetle birlikte Riyad'a bir ziyaret düzenlemiş ve burada Çin-Arap Ülkeleri Zirvesi'nin yanında Çin-Körfez İşbirliği Konseyi ülkeleri zirvesi de düzenlenmişti. Başkan Xi'nin zi-

yareti, her şeyden önce ABD-Çin rekabeti açısından Biden'ın Cidde'ye düzenlediği ziyaretin ardından gerçekleştirilmesiyle birlikte, bölge ülkelerinin tepkilerine bakıldığında kritik bir ziyaretti. Biden'ın ziyaretiyle birlikte ABD, temelde petrol üretiminin kesintiye uğratılmaması ve Rusya-Ukrayna Savaşı'nda Ukrayna yanlısı bir tutum konusunda Veliht Prens Selman ve diğer Körfez ülkelerini ikna edememişti. Fakat Xi'nin ziyaretiyle birlikte gerek Muhammed bin Selman ve Xi arasındaki ikili uyum gerekse de anlaşmanın çıktıları, Körfez ülkelerinin Çin ile olan ilişkilerindeki tutumlarını yansıtıyordu. Bu açıdan bakıldığında, Çin-Körfez İşbirliği Konseyi (KİK) Zirvesi sonrası yayımlanan bildirmede sadece ekonomik işbirliği vurgulanmamakta, aynı zamanda Çin, KİK'in siyasi ve askerî önceliklerini de tanımakta ve hatta Birleşik Arap Emirlikleri (BAE)-İran arasındaki sorunlu adalarda BAE'ye yakın bir tutum izlemek-

tedir. Bununla birlikte ekonomik açıdan ise sadece Çin ve Suudi Arabistan arasında, zirvelerin ardından 34 yatırım anlaşması imzalandı. Dolayısıyla Xi'nin Riyad ziyareti, gerek Çin-Körfez ve Suudi Arabistan-Çin ilişkileri gerekse de ABD-Çin rekabeti açısından hem Çin'e hem de Körfez hanesine yazılan bir puan olarak kayda geçmiştir.

Xi'nin kritik Riyad ziyaretinin ardından Suudi Arabistan-Çin ilişkilerinde yaşanan bir diğer önemli mesele ise yine Suudi Arabistan'da düzenlenen Arap-Çin İşadamları Konferansı'dır. İlgili konferanslar serisi Çin'in Asya, Avrupa, Orta-doğu ve Afrika kıtaları arasındaki iş birliğini güçlendirmek için 2013 yılında başlattığı bir girişim olarak ön plana çıkmaktadır. Aynı zamanda konferanslar serisi, Kuşak ve Yol Girişimi'ne dâhil olan ülkeler arasındaki bağlantıları da artırmayı amaçlamaktadır. Toplamda 23 ülkeden neredeyse 3 bin kişiden

fazla kişinin katıldığı 10. Arap-Çin İşadamları Konferansı, ilk gününde dahi 10 milyar doları aşan yatırım anlaşmalarına tanık oldu. Konferans çerçevesinde Suudi Arabistan ve Çin arasında elektrikli araç üretiminden madencilığe, demiryollarından petrol ve gaz sektörlerine ve bunun yanında inovasyon ve AR-GE sektörlerine kadar birçok anlaşmanın imzalandığı ifade edilebilir. Hâlihazırda Suudi Arabistan ve Çin arasındaki ticaret hacminin ulaştığı büyüklüğü göstermek adına, 2021 yılında bu fiğürün 81 milyar dolara (304 milyar Suudi riyali), ve 2022 yılında da bir önceki yıla göre %30 artış ile 106 milyar dolara (397 milyar Suudi riyali) ulaştığı ifade edilmektedir. 2022 yılında Çin'in Arap ülkeleri ile ticaret hacminin 430 milyar dolar olduğu hesaba katıldığında, sadece Suudi Arabistan-Çin ticaret hacminin bütün Çin-Arap ticaretinin dörtte birine karşılık geldiği görülmektedir. Dolayısıyla ilgili gelişmeler, Çin dış po-

litikasında ve ekonomi politikalarında Körfez'e verilen önemin içerisinde Suudi Arabistan'ın merkezî konumunu göstermektedir. İki önemli bölgesel gelişmenin ardından, Dünya Ekonomik Forumu'nun Yaz Davosu olarak bilinen

yıllık toplantılarının Çin'de gerçekleştirilmesi, Suudi Arabistan açısından da ikili ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla bir fırsat olarak değerlendirildi. Toplantıya resmî temsilcilerden, iş adamlarından, akademisyenlerden ve diğer ilgili kimselerden oluşan 1.500 kişilik bir katılım sağlandı. Temelde toplantıda serbest ticaretin istikrarlı büyüme için gerekliliği vurgulanırken, Çin Başbakanı Li Qiang aynı zamanda izolasyon ve anti-küreselleşme gibi eğilimlerin savunulmaması gerektiğini ortaya koydu. Toplantıdaki Suudi Arabistan-Çin ilişkilerine dair detaylara bakıldığında ise ilk elde Suudi Arabistan'ın üst düzey bir heyet ile toplantıya katılım gösterdiği görülmektedir. Suudi Arabistan'ın toplantı heyetine Ekonomi ve Planlama Bakanı Faysal Alibrahim ile İletişim ve Bilgi Teknolojileri Bakanı Abdulla Alswaha başkanlık ederken, 24 yetkilinin bulunduğu

heyette altı bakan ve altı bakan yardımcısının yanında diğer üst düzey iş adamları da yer aldı.

“

Suudi Arabistan ve Çin'in ilişkilerinin konjonktürel olmaktan uzak olduğu gerçektir. Her ne kadar ABD'nin bölgeden çekilme süreçleri ve bölgesel ortaklık arayışlarının hızlandırılması süreçleri Suudi Arabistan-Çin ilişkilerini hızlandırır da son gelişmeler göstermektedir ki Suudi Arabistan-Çin ilişkileri, daha orta ve uzun vadeye yayılan profil çizmektedir.

”

GELİŞEN İLİŞKİLERİN KODLARI

Yukarıda da ifade edildiği gibi Çin Devlet Başkanı Xi Jinping'in Riyad ziyareti, Arap-Çin İşadamları Kon-

feransı ve Yaz Davosu gibi gelişmeler silsilesiyle birlikte, Suudi Arabistan-Çin ilişkileri oldukça ivme kazanmaktadır. İki ülke arasında gelişen ilişkiler konusunda not edilmesi gereken üç nokta bulunmaktadır. Bu noktalardan ilki, ilgili gelişmelerin Suudi Arabistan ve Çin'in ilişkilerinin kurumsallaştığını, sadece ikili genel ilişkilerden ziyade, bölgesel/kurumsal zemine geçilmek istendiğine işaret etmektedir. Xi'nin ziyaretindeki siyasi/askerî destek söylemleri, bütün zirve ve toplantılardaki üst düzey heyetler ve yatırım anlaşmaları, bu kurumsallığı vurgular niteliktedir.

Bu açıdan dikkat edilmesi gereken diğer önemli husus ise Suudi Arabistan ve Çin'in ilişkilerinin konjonktürel olmaktan uzak olduğu gerçektir. Her ne kadar ABD'nin bölgeden çekilme süreçleri ve bölgesel ortaklık arayışlarının hızlandırılması süreçleri Suudi Arabis-

tan-Çin ilişkilerini hızlandırır da son gelişmeler göstermektedir ki Suudi Arabistan-Çin ilişkileri, daha orta ve uzun vadeye yayılan profil çizmektedir. Üçüncü ve son dikkat edilmesi gereken husus ise Suudi Arabistan-Çin ilişkilerinin bu boyutta gelişmesi ve daha kalıcı ilişki biçimine evrilmesi, aynı zamanda Çin-Körfez ilişkileri hakkında da önemli yansımalar barındırmaktadır. Ortadoğu ve Körfez bölgesi, Çin'in artık belirli bir dönemde olduğu gibi sadece ekonomik girişimler ve ortaklıklarla özdeşleştirdiği bölge olmaktan uzak görünmektedir. Sonuç olarak ABD'nin Ortadoğu politikasının ışığında ve Rusya-Ukrayna Savaşı sonrası Rusya'nın Ortadoğu'daki güç yayılımının zayıflayabileceği çıkarımı, Ortadoğu ve Körfez ülkeleriyle Çin arasında daha güçlü siyasi ve askerî bağlantıların kurulup geliştirilmesine kapı aralayabilir. ■